

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 96/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **RYG Investments s. r. o.**, Trstínska 11, Bratislava, zastúpeného CORVIN LEGAL s. r. o., Thurzova 6, Košice, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 23K/10/2023-212 z 15. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením okresného súdu č. k. 23K/10/2023-212 z 15. novembra 2023. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiada o priznanie trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal návrh na vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka [REDAKOVANÉ], v súlade s § 11 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze“), v ktorom v súlade s § 12 ods. 2 zákona o konkurze uviedol skutočnosti, z ktorých bolo možné predpokladať platobnú neschopnosť dlžníka, označil svoju pohľadávku 90 dní po lehote splatnosti a nad rámec zákonného normatívu označil ďalších 3 veriteľov dlžníka s pohľadávkou 90 dní po lehote splatnosti.

3. Sťažovateľ pohľadávku proti dlžníkovi doložil podľa § 12 ods. 2 písm. c) zákona o konkurze potvrdením audítorky o tom, že pohľadávku účtuje v účtovníctve v súlade s účtovnými predpismi,

a vzhľadom na to, že išlo o pohľadávku nadobudnutú prevodom, aj potvrdením audítorky, že pohľadávka účtovaná v účtovníctve navrhovateľa má doložený dôvod vzniku.

4. Okresný súd uznesením č. k. 23K/10/2023-140 z 18. októbra 2023 vyzval sťažovateľa na odstránenie nedostatkov návrhu na vyhlásenie konkurzu tak, že preukáže, že dlžník je solidárnym dlžníkom so spoločnosťou [REDACTED] v reštrukturalizácii (ďalej len „[REDACTED]“). V odôvodnení uznesenia okresný súd poznamenal, že sťažovateľ nepreukázal pohľadávku proti dlžníkovi, pretože z obsahu potvrdenia audítorky nevyplýva, z akých skutočností odvodila solidárny záväzok spoločností [REDACTED], a [REDACTED]

5. Sťažovateľ sa k výzve okresného súdu v určenej lehote nevyjadril a návrh nedoplnil.

6. Okresný súd následne vydal napadnuté uznesenie, ktorým odmietol návrh na vyhlásenie konkurzu, vychádzajúc z toho, že sťažovateľ nepreukázal existenciu svojej pohľadávky, pretože nepredložil súdu potvrdenie, z ktorého by bolo zrejmé, na základe akých skutočností audítorka vyhodnotila, že spoločnosť [REDACTED], je solidárnym dlžníkom spoločnosti [REDACTED]. K namietanému excesu z prieskumného oprávnenia okresný súd odkázal na rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 25CoKr/9/2014 z 12. októbra 2015 publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 34/2016. Poukázal aj na doktrinálny výklad obsiahnutý v komentári k zákonu o konkurze, kde prof. Ďurica uviedol, že v štádiu konania po podaní návrhu na vyhlásenie konkurzu a pred začatím konkurzného konania musí skúmať aktívnu vecnú legitimitáciu navrhovateľa.

7. Odvodzujúc svoje oprávnenia z už uvedených postulátov, okresný súd z materiálneho hľadiska preskúmal potvrdenie audítorky dokladujúce pohľadávku veriteľa a konštatoval, že nie je preukázaná aktívna vecná legitimitácia sťažovateľa.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ je presvedčený, že okresný súd svojvoľným postupom vyznačujúcim sa prekročením prieskumných oprávnení vyplývajúcich zo zákona o konkurze a Civilného sporového poriadku preskúmaval existenciu hmotnoprávneho vzťahu medzi sťažovateľom a dlžníkom, a to v štádiu konania, keď bol oprávnený preskúmať len splnenie (formálnych) náležitostí návrhu na vyhlásenie konkurzu. Uvedeným spôsobom porušil označené práva sťažovateľa.

9. K záveru o odmietnutí poskytnutia súdnej ochrany okresný súd podľa názoru sťažovateľa dospel vykonaním nežiaducej nadpráce, prekročením právomoci, supľujúc pritom aktivitu dlžníka. Týmto spôsobom narušil prvky kontradiktórneho procesu a rovnosti strán. Svojou rozhodovacou činnosťou vybočil z rámca rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a ústavného súdu týkajúcej sa oprávnenia konkurzného súdu skúmať existenciu hmotnoprávneho vzťahu medzi dlžníkom a veriteľom v štádiu pred rozhodnutím o začatí konkurzného konania.

10. Sťažovateľ argumentoval, že zákon o konkurze ustanovuje taxatívny výpočet listín, ktorými je možné dokladovať pohľadávku na účely podania návrhu na vyhlásenie konkurzu. Na zdokladovanie svojej pohľadávky sťažovateľ predložil potvrdenie audítorky, ktoré z hľadiska obsahu spĺňalo požiadavky podľa § 12 ods. 2 písm. c) zákona o konkurze, ktoré však okresný súd nepovažoval

za postačujúce. Podľa názoru sťažovateľa malo z tohto potvrdenia vyplývať aj to, ako audítorka k týmto záverom dospela. Audítorka však nemá oprávnenie konštatovať, či právo medzi veriteľom a dlžníkom je alebo nie je, neposudzuje existenciu hmotnoprávneho vzťahu. Táto úloha je zverená súdu. Okresný súd teda neprímeraným spôsobom vyžadoval od sťažovateľa podklady s obsahom nepredpokladaným zákonom, ktoré ani nie je možné zabezpečiť. Bolo vylúčené, aby sťažovateľ reagoval na výzvu súdu tak, ako požadoval, a predložil potvrdenie audítorky s požadovaným obsahom.

11. Postup súdu pri podaní návrhu na vyhlásenie konkurzu je podľa názoru sťažovateľa špecifický, pričom rozsah prieskumnej právomoci konkurzného súdu sa mení v závislosti od štádia konania. Účelom prvého štádia konania je formálny prieskum návrhu na vyhlásenie konkurzu, ktorý predpokladá preskúvanie návrhu z hľadiska splnenia náležitostí podľa § 12 zákona o konkurze. To výslovne vyplýva z § 14 ods. 1 zákona o konkurze, ktorý predpokladá, že súd začne konkurzné konanie vtedy, ak považuje za preukázané, že návrh na vyhlásenie konkurzu spĺňa predpísané náležitosti. Formálny prieskum návrhu ako účel prvého štádia konania (do rozhodovania o začatí konkurzného konania) konštatoval aj ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 269/2023 z 3. mája 2023 a k obdobnému záveru dospel aj v uznesení sp. zn. III. ÚS 495/2012 z 23. októbra 2012.

12. Okresný súd pri odôvodnení svojho oprávnenia vykonať prieskum aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľa poukázal na uznesenie krajského súdu sp. zn. 25CoKR/9/2014 z 12. októbra 2015, v ktorom krajský súd dospel k záveru, že osobitná právna úprava začatia konkurzného konania nebráni tomu, aby konkurzný súd preskúmal formálnu a materiálnu správnosť listín priložených k návrhu. Okresný súd však opomenul zohľadniť skutkové okolnosti predchádzajúce rozhodnutiu krajského súdu, na ktorých založil svoje právne závery. V tomto prípade totiž konkurzný súd k posudzovaniu aktívnej vecnej legitímácie pristúpil až následne v rámci už začatého konkurzného konania, a nie v štádiu po podaní návrhu na vyhlásenie konkurzu a pred rozhodnutím o začatí konkurzného konania. Neskôr po začatí konkurzného konania súd z dôvodu nedostatku aktívnej vecnej legitímácie návrh na vyhlásenie konkurzu zamietol. Aj toto rozhodnutie záväzne formuluje poznatok o tom, že hmotnoprávny prieskum pohľadávky je viazaný na konanie po začatí konkurzného konania.

13. Prax všeobecných súdov v otázke preskúvania aktívnej vecnej legitímácie je konzistentná v tom zmysle, že k uvedenému posudzovaniu súd nepristupuje iniciatívne v štádiu po podaní návrhu na vyhlásenie konkurzu, ale až v čase po začatí konkurzného konania. Navyše pravidelne poukazuje na to, že pri nedostatku aktívnej legitímácie sa návrh na vyhlásenie konkurzu zamieta, nie odmieta. Rozhodnutiu súdu o zamietnutí žaloby z dôvodu nedostatku aktívnej vecnej legitímácie spravidla predchádza súdne konanie, kde žalovaný tvrdí a preukazuje skutočnosť popierajúce existenciu hmotnoprávneho vzťahu tvrdeného žalobcom, na základe ktorého si uplatňuje žalobou svoje právo.

14. Sťažovateľ poukazuje na rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3CoKR/15/2020, z ktorého vyplýva, že v zmysle § 14 ods. 1 zákona o konkurze je súd v štádiu konania do vydania uznesenia o začatí konkurzného konania oprávnený skúmať iba splnenie formálnych náležitostí návrhu na vyhlásenie konkurzu v zmysle § 12 ods. 2 písm. a) až e) zákona o konkurze a skúmanie aktívnej legitímácie veriteľa (navrhovateľa), ktoré zákon o konkurze limituje iba na prípad

dlžníkovho úpadku vo forme platobnej neschopnosti, je vecou až ďalšieho procesného postupu súdu po začatí konkurzného konania za predpokladu, že dlžník túto skutočnosť namietne.

15. Napriek zákonnému imperatívu okresný súd z vlastnej vôle označil pohľadávku sťažovateľa za spornú, hoci je zrejmé, že s prihliadnutím na § 19 ods. 1 písm. a) zákona o konkurze je to práve dlžník, ktorého úlohou je spornosť pohľadávky osvedčovať. Aj uvedeným spôsobom okresný súd neprimerane zasiahol do kontradiktórnosti civilného procesu a suploval činnosť dlžníka na úkor sťažovateľa.

16. Rozhodovacia prax ústavného súdu je v otázke prípustnosti ústavnej sťažnosti proti uzneseniu o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu dvojkoľajná. Hoci ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti už odmietol ústavné sťažnosti proti uzneseniu o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu z dôvodu neprípustnosti pre možnosť podania nového návrhu na vyhlásenie konkurzu, sťažovateľ poukazuje na aktuálne rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 53/2023 z 9. mája 2023, ktorým k prieskumu uznesenia o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu pristúpil. Zároveň sťažovateľ žiada ústavný súd, aby prihliadol na skutočnosť, že právoplatné uznesenie o odmietnutí, hoci nezakladajúce prekážku *res iudicata*, vzhľadom na svoj meritórny obsah môže sťažovateľovi sťažiť, ak nie úplne znemožniť, ďalšie uplatňovanie práv.

17. Okresný súd svojím rozhodnutím nielenže konal v rozpore s výslovným znením právnej normy, neprípustným spôsobom dotváral jej obsah, ale dokonca aj poprel účel a význam konania vzhľadom na jeho štádium, čím konal arbitrárne. Porušenie práv sťažovateľa signalizuje takú intenzitu, že odôvodňuje zásah ústavného súdu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uznesením okresného súdu o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka. Sťažovateľ namieta, že okresný súd napadnutým rozhodnutím odmietol poskytnúť sťažovateľovi súdnu ochranu, prekročil rozsah svojej právomoci vyplývajúcej z právnych noriem, vybočil z rozhodovacej praxe všeobecných súdov a ústavného súdu, ktorá akceptuje materiálny prieskum pohľadávok až v začatom konkurznom konaní, porušil princíp rovnosti účastníkov konania a suploval činnosť dlžníka, napriek hmotnoprávnemu posúdeniu pohľadávky vydal rozhodnutie o odmietnutí návrhu, ktoré sa spája s formálnymi nedostatkami návrhu.

19. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho

veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

20. Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov sú najčastejšie dané rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prejednávaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Okrem toho môže arbitrárnosť rozhodnutia všeobecného súdu vyplývať aj z ústavne nekonformného výkladu ustanovení právnych predpisov aplikovaných na prerokúvaný skutkový prípad. Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy. Právomoc ústavného súdu konštatovať porušenie základného práva účastníka konania pred všeobecným súdom na súdnu ochranu je založená v prípade, ak dospeje k záveru, že napadnuté rozhodnutie všeobecného súdu je v rozpore s požiadavkou ústavne konformného výkladu právnych predpisov.

21. Súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania.

22. Okresný súd v právnej veci sťažovateľa odmietol jeho návrh na vyhlásenie konkurzu, konštatujúc, že nie je veriteľom v návrhu označenej pohľadávky proti označenému dlžníkovi, keďže predložené potvrdenie audítorky vzťahujúce sa na túto pohľadávku nepreukazuje, že túto pohľadávku sťažovateľ má proti dlžníkovi. Potom toto potvrdenie audítorky vydané podľa § 12 ods. 2 písm. c) zákona o konkurze nezodpovedá skutočnému právnemu stavu, čo okresný súd vyhodnotil ako nedostatok aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľa, ako aj nedostatok pasívnej vecnej legitímácie dlžníka. Okresný súd teda preskúmal materiálnu správnosť sťažovateľom predloženej listiny – potvrdenia audítorky, poukazujúc na rozhodnutie uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 34/2016.

23. V súvislosti s postupom všeobecného súdu pri rozhodovaní o návrhu na vyhlásenie konkurzu je ústavnému súdu známa jeho doterajšia judikatúra, z ktorej vyplýva, že konštrukcia zákona o konkurze v úvodnej fáze konania – t. j. pri rozhodovaní o tom, či sa konkurzné konanie začne alebo bude návrh na vyhlásenie konkurzu ešte pred jeho začatím odmietnutý – spočíva na zásade posudzovania náležitostí návrhu na vyhlásenie konkurzu predovšetkým po formálnej stránke s cieľom vyhodnotiť, či návrh na vyhlásenie konkurzu je dostatočným podkladom na začatie konkurzného konania, ktoré predchádza vyhláseniu samotného konkurzu, prípadne vydaniu iného rozhodnutia, s ktorým zákon o konkurze počíta (pozri III. ÚS 495/2012, III. ÚS 828/2016, III. ÚS 183/2016).

24. Ústavný súd v okolnostiach danej veci konštatuje, že posúdenie existencie aktívnej vecnej legitímácie je právnou otázkou. Audítorka v tejto veci potvrdila doložený právny dôvod vzniku pohľadávky sťažovateľa, hoci právny titul (dlhopis) znel na inú dlžnícku osobu ([REDACTED]),

■), než je sťažovateľom označený dlžník, a to na základe sťažovateľom tvrdenej solidarity, teda vydala potvrdenie na základe právnej úvahy. Z tohto aspektu vníma ústavný súd spôsob posúdenia náležitostí návrhu na vyhlásenie konkurzu tak, ako to v tomto prípade učinil okresný súd vo svojej argumentácii, ako ústavne udržateľné. Ak okresný súd v tomto štádiu konkurzného konania materiálne vyhodnocoval, či sťažovateľom predložené potvrdenie audítorky môže smerovať proti dlžníkovi (ako audítorka dospela ku kladnej odpovedi na túto otázku), jeho postup je potrebné vyhodnotiť ako správny a zákonný (resp. ústavne udržateľný) napriek tomu, že pre uvedené štádium konkurzného konania je charakteristický väčší formalizmus než v jeho ďalších štádiách (posudzovanie je predovšetkým formálne, nemusí to však platiť výlučne). Vyznieva neopodstatnená námietka sťažovateľa, že súd žiada, aby audítorka posudzovala právnu otázku, keď audítorka k predmetnému potvrdeniu dospela práve takým posúdením, ktoré obhajuje už sťažovateľ. Autonómia audítora vo vzťahu k potvrdzovanej okolnosti teda nie je neobmedzená.

25. Po preskúmaní obsahu napadnutého uznesenia okresného súdu preto ústavný súd konštatuje, že okresný súd riadne odôvodnil svoje rozhodnutie, vychádzal z racionálnych argumentov, nepopierajúc pritom účel a zmysel aplikovaných ustanovení zákona o konkurze, a preto jeho závery možno z ústavného hľadiska považovať za udržateľné. Odmietnutie návrhu na vyhlásenie konkurzu podľa § 14 ods. 1 zákona o konkurze z dôvodu, že sťažovateľom predložené listiny nie sú listinami v zmysle § 12 ods. 2 zákona o konkurze, aj keď pri ňom posúdenie zákonom vyžadovaných predpokladov okresný súd vykonal aj z materiálneho hľadiska, nie je dôvodom na aktivovanie právomoci ústavného súdu do napadnutého rozhodnutia okresného súdu zasiahnuť prostredníctvom meritórneho rozhodnutia ústavného súdu (rovnako aj IV. ÚS 662/2023).

26. Na skutkové okolnosti sťažovateľa nemožno aplikovať ním argumentované uznesenie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 269/2023. V ňom ústavný súd posudzoval uznesenie o vyhlásení konkurzu zverejnené v Obchodnom vestníku, vo vzťahu ku ktorému bolo namietané znemožnenie podania opravného prostriedku pre jeho nedoručenie, a sťažnosť bola ústavným súdom v časti označeného práva na súdnu ochranu (čl. 46 od. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) odmietnutá ako podaná oneskorene. Obdobne aj v prípade ďalšieho uznesenia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 495/2012 išlo o odlišnú situáciu, keď predmetom prieskumu ústavného súdu bolo uznesenie o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu z dôvodu nepreukázania, že dlžník bol vyzvaný na zaplatenie splatnej pohľadávky ako jedného zo zákonných predpokladov podľa zákona o konkurze. Ani nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 53/2023 uvádzaný sťažovateľom, ktorým ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením Okresného súdu Bratislava I o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu z dôvodu neodstránenia väd návrhu z dôvodu, že výzva na odstránenie väd návrhu nebola doručená splnomocnenému právnomu zástupcovi, nie je vo veci sťažovateľa použiteľný, keďže ide o skutkovo odlišnú situáciu ako v prejednávanej veci.

27. Skutočnosť, že sťažovateľ sa nestotožňuje s právnym názorom okresného súdu, ešte sama osebe nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným. Podľa názoru ústavného súdu realizovaná interpretácia dotknutých právnych predpisov okresným súdom nevykazuje znaky arbitrárnosti. Okresný súd v posudzovanej veci použil relevantné právne normy a vyložil ich ústavne akceptovateľným spôsobom, a preto napadnuté rozhodnutie neporušuje označené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, resp. právo

na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na to ústavný súd dospel k záveru, že predmetná sťažnosť je zjavne neopodstatnená, a preto ju odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. februára 2024

Libor Duľa
predseda senátu